

Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo
ministerija

Pagrindiniai klausimai:

- Kiek mokinių ir kodėl dalyvauja neformaliajame švietime?
- Kokie yra mokinių išlaikymo neformaliojo švietimo sistemoje kaštai?
- Koks yra finansinis tėvų įnašas į vaikų ugdymą neformaliojo švietimo mokykloje?
- Kokie veiksniai sąlygoja neformaliojo vaikų švietimo krepšelio įvedimą?

KIEK KAINUOJA IR AR VISIEMS PRIEINAMAS NEFORMALUSIS VAIKŲ ŠVIETIMAS LIETUVOJE?

Neformalusis ugdymas Europoje yra pripažinta švietimo sritis, kurios paskirtis yra skatinti asmenybės tobulėjimą ir aktyvų pilietiškumą bei padėti spręsti jaunų žmonių integravimosi į darbo rinką problemą.

Panašūs tikslai yra keliami ir Lietuvos neformaliajam vaikų švietimui – per kompetencijų ugdymą formuoti asmenį, gebantį tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius.

Vienas iš Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose iškeltų tikslų yra sukurti lanksčią ir atvirą švietimo struktūrą, sujungiančią formalaus, neformalaus mokymosi ir savišvietos formas į bendrą švietimo erdvę. Taip pat numatyta siekti, kad ši švietimo grandis taptų prieinama visiems vaikams, būtų sudarytos galimybės veiksmingai ugdyti įvairių gabumų bei poreikių turinčius vaikus.

Siekiant įvertinti neformaliojo vaikų švietimo situaciją Lietuvoje ir išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo krepšelio įvedimo poreikį bei prielaidas, 2006 m. Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atliktas tyrimas „Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas“. Šiame leidinyje pateikiami apibendrinti tyrimo rezultatai.

Pagrindinės išvados:

- Egzistuoja itin dideli vaikų dalyvavimo neformalaus švietimo sistemoje skirtumai: skirtingose savivaldybėse neformaliojo vaikų švietimo mokyklų ugdytinių dalis svyruoja nuo 3 iki 68 proc. lyginant su visais mokyklinio amžiaus vaikais.
- Savivaldybės skirtingai finansuoja neformalųjį vaikų švietimą: šios išlaidos svyruoja nuo 1103 Lt iki 4027 Lt vienam neformaliojo vaikų švietimo mokyklos ugdytiniui ir nuo 96 Lt iki 1698 Lt lėšų vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui.
- Savivaldybių švietimo politika yra pagrindinis veiksnys, lemiantis neformaliojo vaikų švietimo finansavimą. Šiam švietimo sektoriui savivaldybėse vidutiniškai skiriama 7,2 proc. švietimo biudžeto, tačiau finansavimo maksimumas ir minimumas savivaldybėse skiriasi 10 kartų (svyruoja nuo 2,2 iki 23,4 proc.).
- Piniginiai tėvų įnašai sudaro vidutiniškai 8 proc. lyginant su savivaldybių skiriama pinigų suma, tai yra palyginti nedidelę mokyklų biudžeto dalį. Tik meno krypties (dailės, muzikos, choreografijos) mokyklas lankančių vaikų tėvų įnašai gerokai didesni.
- Neformaliojo vaikų švietimo mokyklos menkai panaudoja kitus finansavimo šaltinius (tarptautinių ir nacionalinių programų lėšas, socialinių partnerių ar rėmėjų lėšas). Jų dalis mokyklų biudžete sudaro apie 1,5 proc.

KIEK MOKINIŲ IR KODĖL DALYVAUJA NEFORMALIAJAME VAIKŲ ŠVIETIME?

Savivaldybėse organizuojamas neformalusis vaikų švietimas iš esmės orientuojasi į šias pagrindines veiklos sritis: socializacijos ir prevencijos programų vykdymą, papildomojo ir popamokinio mokinių užimtumo plėtojimą,

centrų kūrimą bei stiprinimą ir itin gabių vaikų ugdymą. Kaip atskiras komponentas išskiriamas jaunimo mokyklų veiklos papildymas neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis.

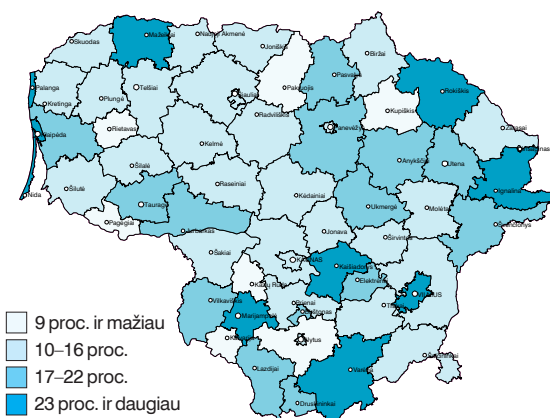
2003 m. Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu Vilniaus pedagoginio universiteto Sociologinių švietimo tyrimų laboratorija atliko „**Popamokinės veiklos veiksmingumo**“ tyrimą, kurio rezultatai parodė, kad pagrindiniai motyvai, skatinantys mokinius dalyvauti neformaliajame vaikų švietime, yra susiję su asmeninės kompetencijos ugdymu: saviraiška, gabumų ir interesų realizavimu. Dalyvavimą šioje veikloje mokiniai sieja ir su edukacinės kompetencijos tobulinimu, bet traktuoja ją kaip tam tikrą alternatyvą, praplečiančią mokyklinių užsiėmimų ribas: įdomesnę, leidžiančią išbandyti savo gabumus įvairiose srityse. Neformaliajame vaikų švietime mokiniai dažniausiai nedalyvauja dėl dominančios veiklos neprieinamumo, didelio mokymosi krūvio ir laiko stokos. Kaimo mokyklų mokytojai ir mokiniai pabrėžė susisiekimo sunkumus.

Neformalųjį vaikų švietimą gali teikti neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, formaliojo švietimo mokyklos, laisvieji mokytojai bei kitos organizacijos, turinčios teisę užsiimti neformaliu vaikų švietimu.

Neformaliojo vaikų švietimo mokyklos tipui priskiriamos muzikos, dailės, meno, sporto mokyklos, ugdymo centrai, moksleivių rūmai, kūrybos centrai, klubai, šeštadieninės ir sekmdieninės tautinių mažumų mokyklos ir kitos švietimo institucijos.

Šiuo metu Lietuvoje neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklą sudaro 260 mokyklų, iš kurių 224 yra savivaldybių, 6 valstybinės ir 30 nevalstybinių mokyklų. Dauguma iš jų atlieka vaikų meninių ir sportinių gebėjimų atskleidimo bei ugdymo funkcijas. Neformaliojo vaikų švietimo aprėptis yra vienas iš pagrindinių jo prieinamumo rodiklių. Statistiniai duomenys rodo, kad vidutiniškai 18,6 proc. visų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių lanko neformaliojo vaikų švietimo mokyklas. Tačiau skirtingose savivaldybėse šis procentas svyruoja nuo 3 proc. (Alytaus raj., Pakruojo raj.) iki 68 proc. (Visagino m.).

Neformaliajame vaikų švietime dalyvaujančių mokinių dalis savivaldybėse (proc.)

Duomenų šaltinis: Tyrimas „Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas“ (2006)

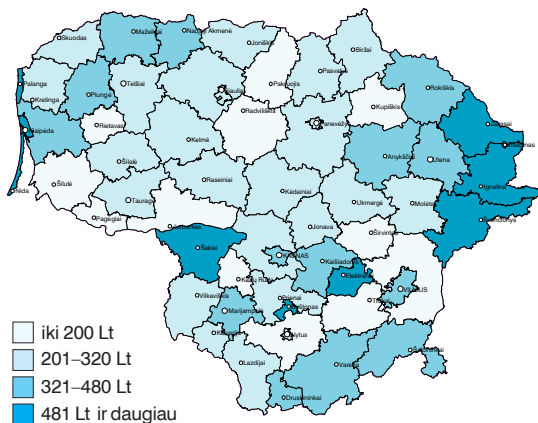
KOKIE YRA MOKINIŲ IŠLAIKYMO NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO SISTEMOJE KAŠTAI?

Pagrindinis neformaliojo vaikų švietimo kaštų rodiklis yra vidutinės išlaidos vienam vaikui. Šį rodiklį galima skaičiuoti dvejopai – vidutinės išlaidos neformaliojo vaikų švietimo mokyklų ugdytiniui ir vidutinės neformaliojo švietimo lėšos, tenkančios vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui.

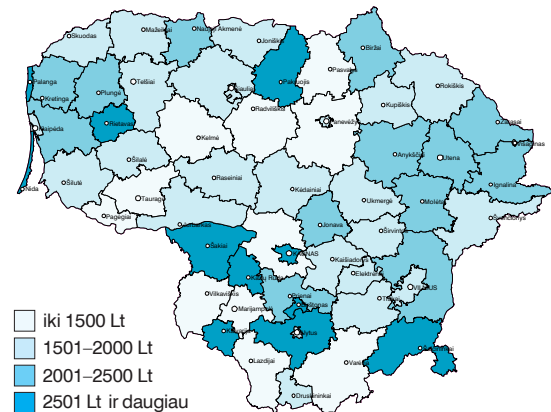
Šiuo metu vieno bendrojo lavinimo mokyklos mokinio neformaliajam švietimui vidutiniškai tenka 355 Lt. Skirtingose savivaldybėse minimali ir maksimali šio finansavimo suma svyruoja nuo 96 Lt (Pagėgių sav.) iki 1698 Lt (Neringos sav.).

Lėšos, vidutiniškai tenkančios vienam vaikui neformaliojo vaikų švietimo mokyklose, siekia beveik 2000 litų. Tačiau išryškėja dideli skirtumai tarp atskirų savivaldybių – lėšų dydis svyruoja nuo 1103 Lt (Pagėgių sav.) iki 4027 Lt (Birštono m.). Šiuos skirtumus dažniausiai lemia neformaliajam vaikų švietimui skiriamų lėšų santykis su savivaldybės švietimo biudžetu ir neformaliojo vaikų švietimo mokyklų programų populiarumas.

Neformaliojo švietimo lėšos, tenkančios vienam bendrojo lavinimo mokiniui (Lt)

Lėšos, tenkančios vieno vaiko ugdymui neformaliojo vaikų švietimo mokyklose (Lt)

Duomenų šaltinis: Tyrimas „Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas“ (2006)

Neformaliojo vaikų švietimo kaštų skirtumus sąlygoja ir mokinių veiklos kryptys. Muzikinis mokinių ugdymas dėl didelio skaičiaus mokytojų, dirbančių su mokiniais individualiai, kai-

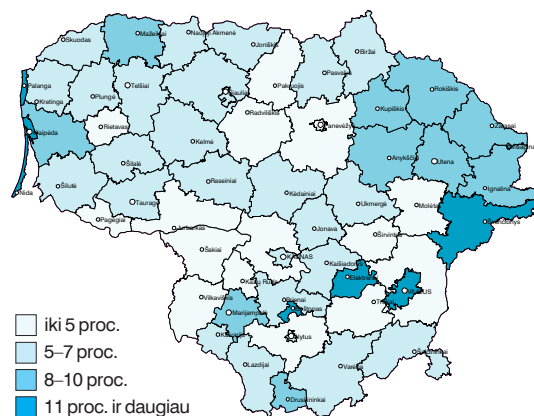
nuoja sąlygiškai brangiausiai. Ši ugdymo kryptis yra teikiama daugumoje (64 proc.) neformaliojo vaikų švietimo mokyklų.

KAIP FORMUOJAMAS NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO BIUDŽETAS?

Remiantis šiuo metu galiojančiais teisiniais dokumentais, neformaliojo vaikų švietimo programų vykdymą finansuoja mokyklos steigėjas, mokiniai (jų atstovai) bei rėmėjai. Vaikų muzikos, dailės, meno ir sporto mokyklos, nevalstybinės mokyklos, neformaliojo vaikų švietimo programos yra remiamos iš valstybės ir savivaldybių biudžetų.

Šalyje vidutiniškai 7,2 proc. savivaldybių švietimo biudžeto yra skiriama neformaliajam vaikų švietimui, tačiau atskirose savivaldybėse ši dalis svyruoja nuo 2,2 proc. (Pagėgių sav.) iki 23,4 proc. (Neringos sav.).

Neformaliajam vaikų švietimui skiriamų lėšų dalis savivaldybių biudžetuose (proc.)

Duomenų šaltinis: Tyrimas „Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas“ (2006)

Išryškėja miesto ir rajono savivaldybių mokyklų biudžetų skirtumai: miesto savivaldybėse 82 proc. mokyklų biudžetai viršija šalies vidurkį, o rajono savivaldybėse – 69 proc. mokyklų biudžetai yra žemiau negu šalies vidurkis.

Didžiausią dalį savivaldybių skiriamų lėšų mokyklos sunaudoja darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui sumokėti (apie 90 proc.). Ugdymo procesui organizuoti ir tobulinti (mokyklos aplinkai formuoti, ilgalaikiam turtui ir mokymo priemonėms įsigyti) lieka tik kiek daugiau nei 5 proc. savivaldybės skiriamų lėšų.

Analizuojant neformaliojo vaikų švietimo mokyklų biudžeto skirtumus priklausomai nuo mokyklos specializacijos, išryškėja, kad didžiausias yra specializuotų choreografijos mokyklų biudžetas. Nuo jų mažai atsilieka muzikos mokyklos.

Savivaldybės laikosi gana skirtingų nuostatų formuodamos neformaliojo vaikų švietimo mokyklų biudžetą, tačiau pagrindiniais kriterijais dažniausiai laikomi šias mokyklas lankančių vaikų skaičius, pedagoginių darbuotojų kvalifikacija ir etatų skaičius, ekonominės savivaldybės galimybės ir susiformavusi švietimo politika, mokinių poreikiai ir parengtos ugdymo programos, ankstesnių metų biudžeto vidurkis.

KOKS YRA FINANSINIS TĖVŲ ĮNAŠAS Į VAIKŲ UGDYMĄ NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO MOKYKLOJE?

Savivaldybės yra pagrindinės neformaliojo vaikų švietimo mokyklų steigėjos ir jų veiklos finansuotojos, tačiau mokyklos gauna lėšų ir iš kitų šaltinių. Vienas iš jų – tėvų įnašai. Mokesčio dydį už mokyklos teikiamą neformalųjį vaikų švietimą nustato ugdymo įstaigos steigėjas. Šis mokestis gali būti mažinamas atsižvelgiant į mokinių gabumus ir socialinę tėvų (globėjų, rūpintojų) padėtį.

Skirtingose mokyklose tėvų įnašų suma skiriasi, tačiau, imant pagrindu savivaldybės skiriamas lėšas, galima paskaičiuoti lyginamąjį jų svorį. Mokyklų duomenimis, vidutinė tėvų įnašų dalis sudaro 8,2 proc. savivaldybės skiriamų lėšų, t. y. mokyklų biudžete funkcionuoja santykiu 1:12.

Vidutinis tėvų įnašų dydis mažai priklauso nuo vietovės, kurioje yra mokykla. Didesni skirtumai yra susiję su specifiniais mokyklų ypatumais. Tėvų mokestis už vaiko mokymąsi meno krypties mokyklose svyruoja nuo 96 Lt iki 286 Lt. Kitų specializacijų mokyklose mokinių tėvai už vaikų mokymąsi visai nemoka arba moka mažiau kaip 65 Lt.

Kitos gaunamos lėšos sudaro nedidelę mokyklų biudžeto dalį. Jų santykis su savivaldybių skiriamomis lėšomis yra tik 1,5 proc. Dažniausiai tai yra lėšos tarptautinėms, nacionalinėms ir kitoms programoms įgyvendinti, už sutartinius darbus gautos lėšos, socialinių partnerių ir rėmėjų lėšos.

TRUMPAI APIE TYRIMĄ, KURIUO REMTASI ŠIAME LEIDINYJE

Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu 2006 m. atliktas tyrimas „Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas“. Tyrimą atliko Vilniaus pedagoginio universiteto Socialinės komunikacijos instituto mokslininkų grupė: doc. dr. Giedrė Kvieskienė (vadovė), Ona Petronienė, prof. habil. dr. Bronislovas Bitinas, dr. Romas Prakapas, Daiva Mockevičienė. Atliekant tyrimą buvo gauti duomenys iš 60 savivaldybių švietimo skyrių ir iš 173 iš savivaldybių biudžeto išlaikomų neformaliojo

vaikų švietimo mokyklų. Klausimams, susijusiems su švietimo politika ir švietimo sistemos finansavimu, vertinti buvo apklausta 13 ekspertų (Švietimo ir mokslo, Socialinio aprūpinimo ir darbo ministerijų, aukštųjų mokyklų, Vaiko teisių gynimo institucijų, didžiausių neformaliųjų vaikų švietimo institucijų ir asociacijų vadovų ir kitų organizacijų atstovų). Išsami tyrimo ataskaita skelbiama Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje (http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai_sb.htm).

ŠVIETIMO PROBLEMAS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams bei plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Gali būti analizuojamos įvairios švietimo problemos – įvardijama ir aprašoma pati problema; aptariami klausimai, susiję su svarbių problemų sprendimu; siūdomi ir aptariami nauji iššūkiai švietimui; trumpai aprašomi konkretūs švietimo tyrimų rezultatai ir atradimai.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt).

Analizę parengė dr. Rima Zablackė, Švietimo plėtotos centro Politikos analizės skyriaus vyriausioji specialistė.

Konsultavo Aušra Birietienė, Švietimo ir mokslo ministerijos Vaikų ir jaunimo socializacijos skyriaus vyresnioji specialistė.

KIEK KAINUOJA IR AR VISIEMS PRIEINAMAS NEFORMALUSIS VAIKŲ ŠVIETIMAS LIETUVOJE?

2007-11-26. Tir. 500 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius
Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, LT-08113 Vilnius

ISSN 1822-4156